

YURT DIŞINDAN GERİ DÖNEN SÜRYANİLERDE SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞİM (MİDYAT ÖRNEĞİ)

Yrd. Doç. Dr. Recep ÖZKAN*
Yrd. Doç. Dr. Bayram POLAT**
Arş. Gör. Ayşe SOYLU***

ÖZ: Mezopotamya Bölgesinde yaşayan en eski kavimlerden biri olan Süryaniler, Türkiye’de yoğun olarak Mardin ve çevresinde yaşamaktadırlar. Süryaniliğın ortaya çıkışında Patrik Yakup Baradaus etkili olduğu için Yakubilik olarak da anılmaktadır. Bu araştırmada yurt dışından geri dönen Süryanilerde sosyo-kültürel değişim konu edilmektedir. Araştırma tarama modeli niteliğinde olup literatür taraması, birebir görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır.

Mardin İli, Midyat ilçesinde yaşayan Süryanilerin görüşleri doğrultusunda bilgi toplanmıştır. Bilgilerin toplanmasında ‘açık uçlu görüşme tekniği’ uygulanarak bir kanaat çalışması yapılmıştır.

Süryanilerin yurt dışına gidişlerinin daha çok zorunlu sebeplerden kaynaklandığı, bu nedenle de şartların değişmesiyle birlikte geri döndükleri görölmüştür. Göçün Süryanilerde azda olsa kültürel değişime neden olduğu ve bu sebeple de bazı temel değerlerde değişimin gerçekleştiği görölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Süryaniler, Kültürel Etkileşim, Mardin, Midyat, Göç, Sosyo-kültürel değişim, Dinler Tarihi

The Sociocultural Change of Syrians Returning From Abroad: The Midyat Case

ABSTRACT: Syriacs, one of the oldest tribes living in Mesopotamia, live intensively in Mardin and around of in Turkey. Since, Patriarch Yakup Baradaus has been effective on appearing of Syriacism, it is also called as Jacobites. Within this work the socio- cultural change of Syriacs come back from abroad has been focused on. This

* Niğde Üni. Eğitim Fak., recepozkan33@hotmail.com

** Niğde Üni. Eğitim Fak., bpolat51@hotmail.com

*** Niğde Üni. Sürekli Eğitim Merkezi, aysesonersoylu@gmail.com.tr

investigation has the scanning model, literature scanning, interview and observation techniques have been used.

Information has been gathered through the views of Syriacs living in Mardin and its periferies. 'Open ended interview technique' was used to collect information and a belief study has been carried out.

It has been seen that going abroad was based on indispensable reasons and they came back when the conditions started to change. It has been determined that although it is not very much; migration caused cultural change and because of this reason, there has been changing in some main values.

Key Words: Syriacs, Cultural Interaction, Mardin, Midyat, Migration, Socio-Cultural Change, History of Religion

GİRİŞ

Süryanilerin Mezopotamya Bölgesinde yaşayan en eski topluluk olduğu bilinmektedir. Süryani adı hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür (Çelik 1996: 15-16; Bilge 2001: 23-30). Etnik olarak Süryaniler; dillerinden dolayı Aramilerin, Asurluların devamı olduğu veya birkaç kavmin birleşmesinden meydana gelen bir topluluk oluşturdukları ifade edilmektedir (Dolabani 1955: 133; Bilge 2001: 31-39). Günümüzde ise Süryaniler Hıristiyanlığı kabul eden dini bir topluluk olarak da görülmektedir (Günel 1970: 30). Süryani adı bugün çeşitli ırklara dayalı bir topluluk olsa dahi, Hıristiyanlığın bir mezhebini kabul eden topluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelik 1996: 16; Sarıkçıoğlu 1999: 317). Süryaniler, M. S. 38 yılında Hıristiyan olduğu ifade edilen bir topluluktur (Tümer-Küçük 1993: 274). Süryani Kilisesi Patrik Yakup Baradaos (Cohn-Sherbok 2002: 145) tarafından teşkilatlandırıldığı için Yakubilik olarak da tanınmaktadır (Çelik 1996: 319; Roberson 2005: 382; Kaplan 2008: 55).

Yakubilik'in temel felsefesinde monofizitlik hâkimdir. Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde (I.-V. yüzyıllar) Hz. İsa'nın tabiatı hakkında ortaya atılan iki görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden birisi monofizitlik yani İsa'da tek tabiatın bulunduğu iddia edilen görüştür (Tümer-Küçük 1993: 274; Gündüz 1998: 349; Günel 1970: 32).

Monofizit görüşü savunan kişi ise İskenderiye Patriği I. Kuril'dir. Ona göre İsa Mesih'in ilahi ve insani tabiatlarının birleşmesinden sonra İsa Mesih sadece ilahi tabiatın taşıyıcısı olmuştur (Sarıkçıoğlu 1999: 317; Şimşek 2003: 71-72). Bu sebeple Hz. Meryem Theotokos (Tanrı anası) olarak nitelendirilmiştir (Albayrak 1997: 72).

451 yılında yapılan Kalkedon (Kadıköy) Konsili'nde Evtiches'in "İsa'da tek bir şahsın var olduğu, bu şahsın doğasının da beşeri değil

sadece tanrısal olduğu” şeklindeki görüşü reddedilmiştir. Bunun neticesinde monofizit akideyi savunan kiliseler (Süryani, Ermeni ve Kıpti) ise konsil kararlarını reddederek (Spinka 1959: 384) Kıpti ve Süryani Ortodoks Kiliseleri ile Roma ve İstanbul Kiliseleri arasındaki birlik son bulmuştur (Dvornik 1990: 16-18; Aydın 1991: 17-18).

Bizans İmparatorluğu’nda Rum Ortodoksluğu’nun hâkim olması ve Kudüs’ün başkente yakınlığından dolayı monofizit görüşü savunanlara baskılar iyice artmış, hatta papaz takdisini bile yapamaz hale gelmişlerdir. Bunun sonucunda Monofizit görüş çıkmaza girmiştir. Daha sonraki dönemlerde ülke sınırlarının korunması için monofizit görüşü savunanlardan da faydalanılacağı hususunda imparatorun ikna edilmesi ile birlikte bunlar üzerindeki baskı kaldırılarak, birleşmelerine ve teşkilatlanmalarına izin verilmiştir. Böylece Teodor ve Yakup isimli iki piskopos takdis edilmiştir. Teşkilatçı bir yapıya sahip olan Yakup monofizitleri birleştirerek çok sayıda piskopos ve papazı takdis etmiştir. Yakub’un bu teşkilatçılığı neticesinde Suriye Monofizit Kilisesi Yakubilik adını almış ve bundan sonra Süryani Kilisesi Yakubilik adıyla anılmaya başlamıştır (Çelik 1996: 296-304; Sarıkçıoğlu 1999: 318; Atiya 2005: 206).

Süryaniler kendi aralarında çıkan ihtilaflar neticesinde güç kaybetmeye başlamışlar ve birçoğu Müslüman olmuştur. Süryanilerin yaşamış olduğu coğrafyanın Bizans İmparatorluğu’nun eline geçmesiyle birlikte patriklik 975 yılında Malatya’ya taşınmıştır (Atiya 2005: 214). Süryaniler haçlıların kötü muameleleri, İlhanlı ve Timur ordularının seferleri neticesinde Mardin ve Musul’da azınlığa düşmüşlerdir. Ayrıca Yakubiliğin çöküşünde Katolik Kilisesi’nin de büyük etkisi olmuş ve bir kısım Yakubi Katolikliği kabul etmiştir. Dolayısıyla burada diğer misyoner grupları da göz ardı etmemek gerekir (Atiya 2005: 239-246).

Halep’ten Antakya’ya taşınan Yakubi Kilisesi, Dürzî İsyanı’ndan sonra Mardin’e, I. Dünya Savaşı’ndan sonra ise Beyrut’a taşınmıştır. Günümüzde Süryaniler dünyanın çeşitli ülkelerine dağılmış bir şekilde yaşamaktadır. A.B.D, Kanada, İsviçre, İsveç, Almanya, Mısır, Lübnan, Suriye v.b. ülkelere göç etmişlerdir. Türkiye’den çeşitli nedenlerle göç eden Süryanilerin bir kısmı geri dönmüş ve dönmeye devam etmektedirler. Türkiye’de Süryaniler çeşitli illerde dağınık olarak yaşamalarına rağmen daha çok Mardin ve çevresinde yoğunluk kazanmaktadır (Bilge 2001: 99). Türkiye’deki nüfusları hakkında çeşitli bilgiler ileri sürülmektedir. Kesin bir sayı tespit edilememesine rağmen yaklaşık olarak 15 bin ile 50 bin kişi civarında oldukları belirtilmektedir (Sarıkçıoğlu 1999: 319; Bilge 2001: 99). Bu araştırmaya konu olan Süryani topluluğu Monafizit (Yakubi) topluluktur. Katolik ve Protestan Süryaniler araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Farklı rakamlar ileri

sürülmesine rağmen yaklaşık 30.000 kişi civarında olan Süryaniler (Yakubiler) Monofizit geleneği sürdüren küçük bir gruptur. Bunlar Süryani Kadim Kilisesi'nin üyesi olarak anıla gelmişlerdir. Çoğunlukla Mardin ve İstanbul'da yaşamaktadırlar. Suriye'deki Şam Patrikliği'ne bağlı olarak Türkiye'de başrahiplikle idare edilmektedirler. 1934 yılına kadar Mardin Deyruzeferan Manastırı'nda oturan patrik, Şam'da Antakya Patriği olarak seçilmiştir (Çelik 1996: 334).

Süryanilerce Kilise İsa Mesih tarafından kurulmuş olup ebedidir. Kilise haram ve helâl mensuplarına öğreterek Tanrı'nın rahmetine kavuşmalarını sağlar. Süryanilerde birden fazla patriklik bulunmaktadır. Bunlardan Antakya ve İskenderiye Patrikleri de Suriye'deki patriklikle aynı seviyededir. Patrikler kilisenin baş idarecileri olup havari Petrus'un Antakya'daki makamının halefidirler. İsa'nın Petrus'a verdiği şahsiyet, patriğin şahsında değil kilisede devam eder.

Geleneksel Hıristiyan liturjisini benimseyen (Roberson 2005: 384) Süryanilerde kutsal gizem ile ilgili hususlar tartışmalıdır. XII. Yüz yılda alınan karara göre gizemlerin sayısı beş olmasına rağmen, daha sonraki dönemlerde iki sakrament daha ilave edilerek yediye çıkarılmıştır. Bunlar vaftiz, miron yağı takdisi, kominyon, kehnüt (ruhanilik), tövbe ve itiraf, hasta yağlama ve evlenmedir. Ayrıca namaz, oruç (perhiz), defin ve ölümle ilgili ayinler de bulunmaktadır. İbadetleri ise toplu ve ferdi olarak yapılan duaların yanı sıra haç çıkarmak, haç öpmek, ona saygı göstermek ve ayinlere katılmaktır (Atiya 2005: 249-253; Sarıkçıoğlu 1999: 320).

Toplumsal yapı zaman ve şartlara göre az ya da çok değişime uğramaktadır. Süryanilerde de bu değişimi gözlemek mümkündür. Bugün Türkiye'de yaşayan Süryanilerin çeşitli nedenlerle yurt dışına gittikleri bilinmektedir. Ancak Süryanilerin çoğunun tekrar Türkiye'ye geri dönüş yaptıkları görülmektedir. Bu çalışmada Süryanilerin yurt dışından döndükten sonra yaşadıkları sosyo-kültürel değişimin belirlenmesi problem konusu yapılmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma tarama modeli niteliğinde olup literatür taraması, görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır.

Mardin ili Midyat ilçesinde yaşayan Süryanilerin görüşleri doğrultusunda bilgi toplanmıştır. Bilgilerin toplanmasında 'açık uçlu görüşme tekniği' uygulanarak bir kanaat çalışması yapılmıştır.

Örneklem belirleme yoluna gidilmemiş olup, gönüllülük esasına dayalı olarak, görüşmeye katılmayı kabul eden, çeşitli nedenlerle belirli süre yurt dışında yaşamış ve Mardin'e kesin dönüş yapmış 5 Süryani ile görüşme yapılmıştır. Görüşülen kişilerin 5 kişi ile sınırlandırılmasının

nedeni ise görüşme isteğinde bulunanların bilgi vermeleri durumunda kendilerinin zor durumda kalacaklarını söyleyerek görüşmekten kaçınmalarıdır. Bu nedenle görüşülen kişi sayısı sınırlı tutulmuştur. Görüşmeyi kabul eden kişilerin isimleri tarafımızca saklı tutulmuş olup, kişilerin görüşleri şifreleme yoluyla verilmiştir. Gerekliğinde görüşmecilerin isimleri açıklanabilir.

Araştırmada ele alınacak başlıklar bir taslak halinde önceden belirlenmiş ve sorular bu başlıklardan yola çıkarak hazırlanmıştır. Görüşmeci görüşme sorularının sırasını görüşme anındaki gelişmelere göre kendisi belirlemiştir. Bu tür çalışmalarda görüşmeyi yapan kişi soruların sırasına ve tarzına görüşme sırasında karar verir. Aynı kültürlerde ve aynı sosyo-ekonomik gruplarda, kişilerin iç yaşantılarına girmenin, onlardan özellikler duyarlılığı yüksek konularda gerçeği yansıtan cevaplar almanın ayrı güçlükleri vardır. Doğu kültürlerinde ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük toplumlarda, kişi ile ilk ilişkileri kurup ona yaklaşmak oldukça güç; ancak bir kez bu dış kabuk çatlatılırsa, kişinin özüne inmek daha kolay görünmektedir (Karasar 2009: 170). Bu nedenle Kaynak kişinin öz geçmişi, ilgi ve inançlarının görüşmeci tarafından bilinmesi amaca ulaşmayı kolaylaştırır, güven duygusunun gelişmesine yardımcı olur anlayışından hareketle, görüşmeler daha önce aynı bölgede belirli bir süre görev yapmış ve çalışmanın da yazarlarından biri olan kişi tarafından yapılmıştır. Görüşmecinin daha önce aynı bölgede görev yapması, görüşme yapılan kişilerin güvenini kazanmada etkili olmuştur. Bu durum dış gözlemlerle birlikte iç gözlemin de etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Görüşme yapılan kişilerden üçü sesli ve görüntülü kayıt sistemini istemediği için görüşmeler yazılı olarak kaydedilmiştir, diğer ikisi ile yapılan görüşme ise ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedildikten sonra deşifre ve analiz edilmiştir.

BULGULAR

Yurt dışına giden Süryanilerin gittikleri yerlerin nereler olduğu sorulduğunda bu ülkelerin başta Almanya, İsveç, İsviçre, Fransa, Belçika, Hollanda olmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkeleri, çok az sayıda da olsa Hindistan, Amerika ve Avustralya'ya gidenlerin de olduğu ifade edilmiştir.

Yurt Dışına Gidiş Nedenleri

Görüşülen kişilere yurt dışına gidiş nedenleri sorulduğunda, farklı nedenlerin olduğu tespit edilmiştir. Göç edilen ülkelerin tercih edilmesinde; daha önce bu ülkelere gitmiş akrabalarının bulunması ve bu ülkelerin yaşam standartlarının yüksek olması etkili olmuştur. Yurt dışına gidişlerin 1980'li yıllara kadar ekonomik, 1980 sonrası yıllarda ise tamamen terör nedenli olduğu ifade edilmiştir. Görüşme sonrası elde

edilen bilgilere göre; 1980 sonrası; terör nedeniyle bölgede meydana gelen karışıklıklar, özellikle genç kızların tarım alanlarında çalışırken ve hayvanlarını meralarda otlatırken diğer dinlere mensup kişilerce rahatsız edilmeleri yurt dışına gidişte önemli bir etken olarak öne çıkmıştır. Dolayısıyla güvenlik endişesi Süryanilerde ekonomik hayatın gerilemesine neden olmuştur. Bu durum da göçün hızlanmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görüşülen kişilerin tamamı terör nedeniyle bölgedeki karışıklıklardan zarar görmemek için yurt dışına gittiklerini belirtmiştir. Bunun yanı sıra yurt dışındaki cazip şartlar gidişlerin hızlanmasında etkili olmuştur.

Yurt Dışında Karşılaştıkları Tutum ve Davranışlar

Görüşülen kişiler yurt dışında genellikle iyi karşılandıklarını ifade etmişlerdir. 1980 öncesinde göç etmiş olduğunu söyleyen “B” ise yurt dışında değişik problemlerle karşılaştıklarını bunun önemli nedenleri arasında, orada kendilerine yardımcı olabilecek tanıdıklarının olmaması ve dil bilmemeleri neticesinde iletişimde sıkıntı çektiklerini, ancak sonraki nesillerin bu tür sıkıntıları yaşamadıklarını ifade etmiştir. Buna rağmen gittikleri ülke vatandaşları tarafından çok iyi karşılandıklarını söylemişlerdir. Görüşülen “A”; “Avrupa yaşantısında her şey lüks ama biz yinede kendimizi rahat hissetmiyorduk, toprak kendi toprağımız değil, kendi memleketimiz değil. Psikolojik olarak rahat değildik. Memleketimiz olmadıktan sonra neye yarar.” ifadesini özellikle vurgulamaktadır.

Almanya’ya göç eden “İ” ise “dil konusunda çok sıkıntı çektik, kültür ve dil konusunda çok kapalıydık. Ama Almanlar bizi iyi karşıladı. Burada yaşadığımız sıkıntıları anlatınca Almanlar bize hak verdi” demiştir. Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi görüşme yapılan kişilerin gittikleri ülkelerin şartlarının Türkiye’den daha iyi olmasına rağmen, dil ve kültür farklılığı nedeniyle sıkıntılar yaşadıkları ve vatan özlemini bir türlü atamadıkları görülmektedir. Görüşülen “İ”nin ifadelerinden Almanların Türkiye’den göç eden Süryanilere siyasi yönden yaklaştıkları söylenebilir.

Süryanilerin yurt dışına giderken, kesin göç değil de geri dönme düşüncesini geri plana atmadıkları görülmektedir. Göç edenlerin, giderken köylerini tamamen boşaltmış olsalar da topraklarını hiçbir zaman bir başkasına satmayı, başka insanların yerleşmelerine izin vermeyi düşünmeyip, geri dönme ümidini hiçbir zaman kaybetmedikleri söylenebilir. Çocuklarının Süryani kültürüyle yaşamalarını istediklerini, bu nedenle de yurt dışında kaldıkları süreçte izinlerini Türkiye’de geçirmeye özen gösterdiklerini söylenmiştir. Bu düşüncelere örnek olarak

görüülen 'B', "biz gittik ancak bu gitmeyle zarar gördük. Dönmeseydik zarar görmeye devam edecektik. Bizim yurt dışına giden birinci nesil olarak dönmemiz gerekiyordu. Böylece, çocuklarımız gelip bizi ziyaret etsinler, yavaş yavaş yöreyi tanısinlar, köyleri tanısinlar, mallarını mülklerini tanısinlar ki, biz nasıl yerimizi bırakmak istemiyoruz ileride onlarda aynı şeyleri hissetsin, buranın sevgisi kafalarına girsin istedik" demektir. Görüülen "A", "memleket hasretiydi. Hep bir gün buraya geleceğiz diye düşünüyorduk" derken, görüülen "İ" "Avrupa'da çok güzel şartlar vardı ama kendi kültürünü dilini korumak çok zordu. O kültür sizi yok eder, asimile olursunuz, Türkiye'de şartlar iyileşti, insanların bakış açısı değişti herkes birbirini kabul ediyor" demektir. Görüülen "S" "Çocuklarımız burada (Türkiye'de) bu kültürle yaşasın istedik" ifadesine vurgu yapmaktadır. Görüülen "Ş" ise "25 yıl orada kaldık ama izinlerde hep buraya geldik. Benim için büyük bir hayaldi. Evlerimiz yerlerimiz bomboştu" diyerek uzun bir süre yurt dışında kalmalarına rağmen sık sık Türkiye'ye izne gelerek vatan özlemini gidermeye çalıştıklarını belirtmektedir.

Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi, yurt dışına giden Süryanilerin kültürel değişime ve asimilasyona uğrama korkusunu devamlı yaşadıklarını, kültürün korunabileceği tek yerin Türkiye olduğunu düşündüklerini söylemek mümkündür.

Görüşme yapılan kişilerin çoğunluğu, yurt dışına göç ederken Türkiye de ve gittikleri ülkelerdeki cemaat üyeleri tarafından destek gördüklerini belirtmişlerdir. Tamamen Süryanilerden oluşan köylerde yaşayanların, özellikle genç kızların göç etmeleri, kalanlar tarafından destek görülürken, kendi cemaatleri tarafından bazı özel durumlarda olumsuz tepki gördükleri de olmuştur. Görüülen "B", bu konudaki tepkileri "burada kalanlar gitmemizi istemiyorlardı, yaşlı kişiler, gitme imkânı olmayanlar burada kalmamızı istiyorlardı. Sadece köyde değil, şehirde veya nerede olursa olsun insan azaldığında, kalanların zoruna gider. Örneğin akrabası, komşusu, çocukları gitmiş. Bunların göçleri desteklememesi çok normaldir" şeklinde ifade etmektedir. Süryanilerin ve Müslümanların birlikte yaşadıkları köylerde hem Müslümanlar hem de göç edemeyecek olan Süryaniler göçe olumlu bakmamışlardır. Buna göre, Süryanilere karşı Türk toplumunda herhangi bir olumsuzluğun olmadığı ve Süryanilerin göç etmelerinin istenmediği söylenebilir. Süryaniler gittikleri yerlerde hem yerli halk tarafından hem de kendi cemaatleri tarafından iyi karşılandıklarını, oradaki Süryanilerin göç edenlere sahip çıktıklarını söylemişlerdir.

Görüülen kişiler gittikleri yerlerde komşuluk ilişkilerinde hiçbir sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Görüülen "İ" "Almanlar

komşuluk olarak çok da iyi değillerdi ama herhangi bir sıkıntı da yaşamadık” demektedir.

Dini-Kültürel Değişim

Yurt dışına gitmeden önce dine karşı tutum ve davranışlarının nasıl olduğu, bu durumun yurt dışında nasıl devam ettiği ve döndükten sonraki tutumlarıyla gitmeden önceki tutum ve davranışları arasında herhangi bir fark olup olmadığı sorusu sorulduğunda, bütün görüşülen kişiler, yurt dışına gitmeden önce dinlerini daha iyi yaşadıklarını, yurt dışına gittiklerinde dine karşı tutum ve davranışlarında zayıflama olduğunu belirtmişlerdir. Yine görüşülenlerin çoğu yurt dışında ibadetlerini yapacak mekan bulmada zorlandıklarını belirtmişlerdir. Görüşülen “S” “Gitmeden önce büyük oruçlarımı hep tutardım, orada zayıfladı biraz. Gitmeden önce daha iyiydim. Orada işten zamandan dolayı zayıfladı. Şimdi büyük orucu az tutuyorum, küçük orucu tutmuyorum, önce tutmuştum, namaz da kılmıyorum” derken görüşülen “İ” “gitmeden önce daha dindardık. Orada da yaşamaya çalıştık. Şimdi daha az dindarız. Benim fikrime göre insanın parası ve rahatı arttıkça dinden uzaklaşıyor.” Görüşülen “Ş” “Gitmeden önce daha dindardık. Orada mezhep farklılıklarından dolayı çalışma saatlerimiz ve kilisenin saatleri uymuyordu. Kiliseden ve dinden uzaklaştık biraz.” Görüşülen “A” “Din yine aynı din, inanç aynı. Orucunu tutan tutuyor namazını kılan kılıyor ama burada kalanlar dine daha bağlı. Orada bayram farklı zamanda, kendi bayramımızda çalışmak zorundaydık. İstedığımız zaman kiliseye gidip namaz kılamıyorduk, İsviçreliler çıkınca biz giriyorduk. Din konusunda yine burada kalanlardan örnek vereyim, onlar 50 gün oruç tutuyor biz 15 gün tutup bırakıyoruz.” Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi Süryanilerin yurt dışına gittikten sonra dini tutum ve davranışlarında, çalışma şartları, mezhep ve çevresel farklılıklar nedeniyle değişimin ortaya çıktığı ve tutum ve davranışlarda zayıflama olduğu söylenebilir.

Yurt dışından döndükten sonra dini ve milli değerlerde değişim oldu mu? Sorusu sorulduğunda görüşülenlerden 3’ü dini tutum ve davranışlarda biraz zayıflama olduğunu belirtmişlerdir. Görüşülen “İ” “kutsallara aynı değerleri veriyoruz. Bunun yanı sıra İncili okuyoruz ve papazlarla tartışıyoruz.” Görüşülen “A” ise “kutsallar yine aynı ama milli sembollerde değişim oldu. Kökenimizle ilgili olarak Türkiye’de iken çok şey bilmiyorduk. Fakat soyumuzun Asurlulara dayandığını yurt dışında öğrenme imkânı bulduk. Ben önceden kim olduğumu bilmiyordum ve soyumla ilgili herhangi bir şey okumamıştım. Türkiye’de öğrenme imkânımız yoktu ama oraya (yurt dışı) gidince bir şeyler okuduk, öğrendik. Bazı sembolik konularda da değişim oldu. Mesela burada dernek kurma imkânları o zamanlar yoktu. Avrupa’da vardı. İnsanlar dernek kurmuştu. Tarik ve kültür konusunda da önemli gelişmeler oldu”

cevabını vermiştir. Bu ifadeler, Süryanilerin yurt dışında azınlık psikolojisinin de etkisiyle sosyal dayanışma konusunda bilinçlendiklerini ve dernekleşme sürecine girdiklerini göstermektedir.

Kılık-kıyafetlerde ve mimari tarzda değişme olup olmadığına yönelik sorulara, görüşülenlerin hepsi bu konuda değişmelerin olduğunu, giyimlerinin daha modern ve çağdaş bir hal aldığını söylemişlerdir. Mimari tarzda Avrupa’da gördükleri teknolojiyi uygulamaya çalıştıklarını ve evlerinin içini Avrupai tarzda döşediklerini belirtmişlerdir. Görüşülen kişilerin söylediklerinden ve de yapılan gözlemlerden; inşaat yapımında geleneksel yapı malzemelerini kullanmaları ve evlerinin bir köşesini geleneksel olarak döşemeleri geleneksel yapıyı kolay kolay terk edemediklerini göstermektedir.

“Yurt dışından dönüşte yemek kültüründe değişme oldu mu?” sorusuna görüşülenlerin verdiği cevaplar benzerlik göstermektedir. Kılık-kıyafet ve mimari tarzda olduğu gibi yemek kültüründe de etkilenmenin söz konusu olduğu anlaşılmakla birlikte, geleneksel yapıyı da terk etmedikleri görülmektedir. Gittikleri yerde o kültürün yemeklerine de alıştıklarını özellikle çocukların fastfood tarzı yemekleri daha çok benimsediklerini ama burada hem kültürel yemeklerini hem de orada öğrendikleri yemekleri yaptıklarını dile getirmişlerdir. Görüşülen “A” “ister istemez oluyor. Orada doğup büyüyen çocuklar oraya alışıyor, bizim yemekleri çocukların çoğu yemiyor.” Görüşülen “S” “evet ben Alman yemeği de yapıyorum. Çocuklarım ona alıştı onu istiyor ama eski yemeklerimizden de yapıyorum.” Bu ifadelerden hareketle kültürel etkileşimin yetişkinlerden daha çok çocuklar üzerinde büyük etki bıraktığını söylemek mümkündür.

Çocuk algısında cinsiyete göre farklılık olup olmadığı sorusuna; orta yaşta olanlar kız-erkek ayrımı yapmadıklarını söylerken, diğerlerine göre yaşı daha büyük olan “B” ise “eskiden kız-erkek ayrımı çok vardı. Erkek çocuk doğduğunda yemekler hazırlanır, bayram gibi kutlanılırdı, ama kız doğduğunda pek fazla sevinilmezdi. Fakat şimdi böyle bir ayrım yok. Kız da erkek de aynı. Benim dört oğlum bir kızım var. Benim için hepsi aynı” şeklinde cevap vermiştir. Görüşülen “İ” ise “eskiden erkek çocuklar daha üstün tutulurdu. Benim iki kızım bir oğlum var. Ama benim için hepsi aynı, ben hepsine aynı özeni ve değeri gösteriyorum. Hatta nasıl ki erkek çocuğa evlenirken para veriliyor, bence kızlara da verilmeli. Ben kızlarıma da para vereceğim. Sonuçta hepsi bizim çocuğumuz.” Görüşülen “Ş” “kızda erkekte aynı. Kızım olsun isterdim ama Allah’ın verdiği öyle kabul ettim.” Görüşülen “A” “benim kızım yok ama kızımın olmasını isterdim” şeklinde fikirlerini dile getirmişlerdir. Bu ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla, Süryanilerde erkek çocuğun ailede özel bir öneme sahip olduğu, fakat zamanla çocuklardaki

cinsiyet ayrımının ortadan kalktığı da görülmektedir. Erkek çocuklar evlendirilirken ailesi tarafından belli bir miktar para verildiği anlaşılmaktadır. Zamanla Süryanilerde bu durumun değişerek kız çocuklara da para verilebileceği fikrinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum kültürel etkileşimin Süryanilerdeki temel değerler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Yurt dışına gidiş dönüşlerde din ve mezhep değiştirenin olup olmadığı sorulduğunda, yaygın bir değişme olmadığı ancak istisnai de olsa mezhep değiştirenlerin olduğu ifade edilmiştir. Her ne kadar mezhep değiştirmeler hoş karşılanmasa da, Süryanilerin sayılarının azalması ve güçsüz duruma düşme endişesi nedeniyle bu tür mezhep değiştirmelere, farklı Süryani kiliseleri dini doğmalarla fazla uğraşmadan bu duruma ılımlı yaklaşmaktadırlar (Bilge 2001: 98).

Farklı dinlerden ve cemaat dışından evlilik olup-olmadığı sorulduğunda, görüşülenlerin hepsi dinler arasında kız alış verişini olmadığını, bu durumun gitmeden öncede aynı döndükten sonra da aynı olduğunu söylemişlerdir. Görüşülen “S” “asla çocuğumun bir Müslüman ile evlenmesini istemem. Buna karşı çıkarım.” Görüşülen “A” “Avrupa da oluyordu. Süryaniler diğer milletlerle evleniyordu. Ama din meselesi olunca olmaz. Her iki tarafta bunu kabul etmez. Benim oğlum Müslüman kız bulsa ya o kız din değiştirecek ya benim oğlum. Her iki tarafta buna izin vermez” derken, bunlardan farklı olarak görüşülen “Ş” ise “dizilerde Süryani ve Müslüman evleniyor. Sevgi varsa. Eskiden beri olsaydı keşke izin verilseydi. İki tarafta kabul etse gençler mutlu olsa” şeklinde fikir belirtmiştir. Bu ifadelerden yola çıkarak, Süryanilerde mezhepler arasında evliliklere sıcak bakılmakla birlikte, diğer din mensuplarıyla, özellikle de Müslümanlarla evliliğe sıcak bakılmadığı ifade edilebilir. Ancak görüşülen “Ş”nin ifadelerinden hareketle bazı katı tutum ve davranışların da kültürel etkileşimin bir sonucu olarak değişime uğrayabileceğini göstermektedir.

Eğitim-Öğretim

Eğitim-öğretimle ilgili düşünceleri sorulduğunda, görüşülenlerin hepsi çocuklarının okumalarını ve iyi bir eğitim almalarını istediklerini, bu sebeple her türlü imkânı sunduklarını, çocukları tercihlerinde özgür bıraktıklarını ifade etmişlerdir. Örgün eğitimin devlet okullarında, din eğitiminin ise kilisede papazlar tarafından verildiğini belirtmişlerdir. Çocukların dini eğitiminin kilisede verildiğini, haftada bir gün papaz tarafından çocuklara din eğitiminin yanı sıra Süryanice okuma-yazma öğretilendiğini söylemişlerdir. Görüşülen “A” “istedik ki bu resmiyette olsun. Devlet eliyle ders olarak öğretilsin. Papaz geliyor, masrafını devlet ödüyor, biz kendi elimizle öduyoruz.” Görüşülen “İ” “devlet imama

para veriyor neden papaza vermiyor. Biz asırlardır papazlarımızın maddi ihtiyaçlarını karşılıyoruz ama bu neden devlet eliyle olmuyor? Gereken önem verilmiyor. Ben çocuklarıma kendi kültürümü öğretmek için öğretmen arıyorum.” Görüşülenlerden üçü çocuklarının din adamı olmalarını istediklerini belirtmişlerdir. Görüşülen “Ş” “çocuklarımin din adamı olmasını isterdim. Çocuklarıim çok dindar değil. Kiliseye gitmek istemedikleri zaman dayınız papaz siz nasıl böyle yapıyorsunuz diyorum. Ağabeyim Almanya’da papaz, onun gibi olsunlar istiyorum’. Görüşülen “B”de “her anne baba çocuğunun din adamı olmasını ister” ifadeleri ile düşüncesini belirtmiştir. Bu ifadelerden hareketle, din adamlarının Süryani cemaati içindeki statüleri dikkate değerdir. Çünkü görüşülenlerin çoğunluğu çocuklarının din adamı olmasını istemektedir. Kültürün sürekliliğinin sağlanması ve azınlık psikolojisi etkisiyle, çocukların dinden uzaklaşma korkusu, bu görüşün öne çıkmasında etkili olabileceğini düşündürebilir. Görüşülenlerin hepsinin dini ve milli günlere gereken önemi verdiklerini, bu günleri adetlerine göre kutlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

SONUÇ

Yurt dışından geri dönen Süryanilerde sosyo-kültürel değişimin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, Mardin ili Midyat ilçesi çevresindeki köylerde yaşayan belirli bir süre yurt dışında yaşamış ve geri dönmüş 5 Süryani ile görüşme yapılmış ve görüşmeler sonucunda Süryani cemaatinin 1980’li yıllar öncesinde ekonomik nedenlerle işçi olarak, 1980 yılından sonra ise bölgedeki siyasi karışıklıklardan zarar görmek istemedikleri için göç ettikleri tespit edilmiştir. Yurt dışındaki imkânların bolluğu Süryanilerin asırlardır, kendi söylemlerine göre birçok sorunla mücadele ederek yaşadıkları ancak hiçbir zaman benliklerini kaybetmedikleri Mezopotam’ya topraklarına geri dönmekten alı koyamamıştır.

Yurt dışına göç eden Süryaniler orada gerek kültürel, gerek dini açıdan bir takım sosyo-kültürel değişime maruz kalmışlardır. İbadetlerinde zayıflama olmuş, aile değerleri değişmeye başlamıştır. Bu gidişatı kültürel anlamda bir asimilasyon ve kayboluş olarak gören Süryanilerin daha önce yaşadıkları coğrafyaya dönerek çocuklarını bu kültür içinde yetiştirme amacı taşıdıkları söylenebilir. Böylece yeni yaşamlarını bu değerler doğrultusunda şekillendirmeye çalıştıkları görülmektedir. Zaten Türkiye’de de gitmeden önce var olan köklü dini kimliklerinin yanı sıra birde Avrupa’dan milli kimlik farkındalığı kazanmış olarak geri dönen Süryanilerin bu doğrultuda dernek kurmak, genç kuşakları bu değerler çerçevesinde yetiştirmek gibi etkinliklere de yöneldikleri tespit edilmiştir.

Süryanilerin gittikleri ülkelerde karşılaştıkları sosyo-kültürel ve dini farklılıklar sonucunda azınlık psikolojisine kapıldıkları, özellikle genç kuşağın kültürel değişim sonucunda dini ve milli değerlerden uzaklaştıkları ifade edilebilir. Bu durumun, Süryaniler tarafından değerlerin yok olacağı, genç kuşağın kültürel ve dini açıdan bozulacağı şeklinde algılandığı söylenebilir. Bunun sunucunda da Türkiye'deki dini hoşgörü ortamının geri dönüşü hızlandığı belirtilebilir.

KAYNAKÇA

- ALBAYRAK, Kadir (1997), *Keldaniler ve Nasturiler*, Vadi Yayınları, Ankara.
- AYDIN, Mehmet (1991), *Hristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.
- ATİYA, Aziz S., (2005), *Doğu Hıristiyanlığı Tarihi*, Çev. Nurettin Hiçyılmaz, Doz Yayınları, İstanbul.
- BİLGE, Yakup (2001), *Geçmişten Günümüze Süryaniler*, Zvi-geyik yayınları, İstanbul.
- COHN-SHERBOK, Lavinia (2002), *Who's Who in Christianity*, Routledge, London and New York.
- ÇELİK, Mehmet (1996), *Süryani Tarihi I*, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- DOLABANI, Hanna (1995), "Süryaniler", *Öz Hizmet*, S. 6, Mardin.
- DVORNİK, Francis (1990), *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a*, Çeviren. Mehmet Aydın, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- GÜNDÜZ, Şinasi (1998), *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara.
- GÜNEL, Aziz (1970), *Türk Süryaniler Tarihi*, Diyarbakır.
- KARASAR, Niyazi (2009), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 19. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara.
- KAPLAN, İbrahim (2008), *İslam'a Göre Hıristiyanlık*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- ROBERSON, Ronald G. (2005), "Suriac Orthodox Church of Antioch", *Encyclopedia of Religion*, Volume. 13, Edit. Lindsay Jones, Thomsen&Gale.
- SARIKÇIOĞLU, Ekrem (1999), *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Isparta.
- SPINKA, Mathew (1956), "Jacobites", *Encyclopedia of Religion*, Edit. Vergilius Ferm, Littlefield, Adams & CO, New Jersey.
- ŞİMŞEK, Mehmet (2003), *Süryaniler ve Diyarbakır*, Çivi Yazıları, İstanbul.
- TÜMER, Günay,-Abdurrahman KÜÇÜK (1993), *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara.